

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

**Invazīvās svešzemju sugas: aktualitātes un nākotnes
izaicinājumi**

Sabīne Opeņhovska

Dabas aizsardzības departaments, Sugu un biotopu aizsardzības nodaļa

Jelgava, 17.10.2018.

Kas ir invazīvās svešzemju sugas Latvijā?

Sugas – gan augi, gan
dzīvnieki

Svešzemju – Latvijas
dabai neraksturīgs

Invazīvs – strauji izplatās,
dominants, izkonkurē citus

Ar jēdzienu «invazīvās svešzemju sugas» Latvijas normatīvā regulējuma kontekstā saprot augu un dzīvnieku sugas, kas ir Latvijas dabai neraksturīgas, ļoti strauji izplatās arvien jaunās teritorijās, veido lielas monokultūras, dominē pār vietējām sugām un izkonkurē tās, patērējot vairāk barības vielu no augsnes, uzņemot vairāk Saules gaismas un noēnojot citus augus. Tās ir sugas, kuru dabiskais areāls, izcelšanās vieta ir ārpus Latvijas, taču tās dabisku procesu vai cilvēka darbības rezultātā ir ienākušas Latvijas teritorijā. Ļoti bieži invazīvajām sugām šeit nav dabisko ienaidnieku, līdz ar to nav arī ierobežojumu, kas varētu aizkavēt sugas izplatību.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Invazīvo svešzemju sugu izplatīšanās cēloņi

Dabiskie

- vējš;
- ūdensteces;
- klimata
pārmaiņas.

Ķīnas cimdīņkrabis *Eriocheir sinensis*.
Foto: E.Smislovs, www.dabasdati.lv

Cilvēka radītie

- starptautiskā
tirdzniecība;
- aviotransports;
- kuģu transports;
- apzināta un
nejauša ieviešana
(tūrisms).

3

Invazīvās svešzemju sugas no saviem dabiskajiem areāliem tālāk uz citām valstīm un reģioniem izplatās ar vēja palīdzību, piemēram, augu sēklas, vai pa ūdenstecēm – gan augu sēklas un citas vairoties spējīgas daļas, gan dzīvnieki, piemēram, zivis un abinieki. Tomēr visbūtiskākais dabiskais faktors, kura ietekmē invazīvās svešzemju sugas izplatās arvien jaunās teritorijās, ir klimata pārmaiņas. Klimata pārmaiņu rezultātā teritorijas arvien tālāk uz ziemeļiem kļūst piemērotas daudzām dienvidu sugām, tostarp invazīvām. Tajā pašā laikā kļūst arvien mazāk piemērotu vietu ziemeļu sugām, tādējādi atbrīvojot vēl vairāk teritorijas sugām-ienācējām.

Tomēr būtisku artavu svešzemju sugu izplatībā dod tieši cilvēka darbība. Invazīvās svešzemju sugas tiek ievestas starptautiskās tirdzniecības rezultātā. Tāpat arī transporta nozare ne vienmēr ievēro pietiekamus piesardzības pasākumus vai ne vienmēr ir informēta par sugām, kuras var pārceļot lielus attālumus, piemēram, ar kuģu balasta ūdeņiem. Šādā veidā Latvijā ir ienācis Ķīnas cimdīņkrabis. Arī tūristi var izplatīt invazīvās sugas, apzināti vai nejauši tās atvedot no ceļojuma galamērķa. Aktuāls ir jautājums, kāda ir cilvēka loma klimata pārmaiņu kontekstā, tāpēc arī šis faktors var tikt pieskaitīts cilvēka radītiem invazīvo sugu izplatīšanās cēloņiem.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Kāpēc tas ir slikti?

- Samazināta bioloģiskā daudzveidība

Kanādas zeltslotiņa *Solidago canadensis*.
Foto: www.gnps.org

4

Invazīvās svešzemju sugas ir saistāmas ar 3 galvenajiem riskiem:

1. Invazīvās svešzemju sugas dominē un izkonkurē vietējās sugas, tādējādi samazinoties bioloģiskajai daudzveidībai. Pļāvā daudzu dažādu, tostarp aizsargājamo, sugu vietā laika gaitā sastopamas lielas invazīvo sugu monokultūras, kas padara ekosistēmas nabadzīgākas un jutīgākas pret vides faktoru izmaiņām un negatīvām ietekmēm, tādām kā piesārņojums. Tiek zaudētas gan dabas vērtības un barības bāze daudziem dzīvniekiem, gan arī resurss ārstniecības augu tēju vākšanai, biškopībai, lauksaimniecībai.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Kāpēc tas ir slikti?

- Apdraudējums cilvēku veselībai;
- Zaudējumi ekonomikai.
- Apkarošana – laika un resursu ietilpīgs process.
- Preventīva rīcība = ieguvēji visi.

Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi*.
Foto: N.Rustanovičs

5

2. Atsevišķas invazīvās svešzemju sugas izceļas ar īpašu bīstamību cilvēku veselībai. Piemēram, Sosnovska latvānis, saskarē ar kuru iespējams gūt nopietnus ķīmiskos apdegumus.

3. Viss iepriekš minētais nozīmē arī negatīvu ietekmi uz ekonomiku – samazinās resursu daudzveidība, jāiegulda papildu līdzekļi, bieži vien ļoti lieli, lai iegādātos speciālu aparāturu, herbicīdus, aizsargtērpus teritoriju atbrīvošanai no invazīvām sugām, strādājošie uz laiku var zaudēt darbspēju, piemēram, apdedzinoties ar to pašu latvāni.

Invazīvo sugu apkarošana ir ļoti laikietilpīgs process, kas prasa atkārtotas pūles un resursus nereti pat vairākus gadus no vietas. Ieguvēji būtu visi – gan valsts, gan sabiedrība, gan zemes īpašnieki –, ja invazīvo sugu izplatības ierobežošana notiktu preventīvi, vēl pirms sugas ir paspējušas ieviesties plašās teritorijās vai Latvijā vispār ienākt.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Cīņa ar invazīvām sugām ES mērogā

- 2014.gada 22.oktobris - **Regula Nr. 1143/2014** par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību;
- 2016.gada 13.jūlijs – Regula, ar kuru pieņem **sarakstu ar invazīvām svešzemju sugām, kas rada bažas ES**;
- 2017.gada 12.jūlijs – saraksta papildinājums;
- 2018. un 2019.gadā saraksts papildināts netiks. Pagaidām...

6

Invazīvo svešzemju sugu straujā izplatība ir viena no aktualitātēm un prioritātēm arī Eiropas Savienības dabas aizsardzības jomā. 2014.gada 22.oktobrī Eiropas Parlaments un Padome pieņēma Regulu Nr.1143/2014 par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību. Tas šobrīd ir galvenais normatīvais akts ES mērogā, kurā aprakstīta invazīvo svešzemju sugu problemātika un noteiktas konkrētas rīcības un pienākumi dalībvalstīm. Regulas 4.pants paredz izveidot sarakstu ar invazīvām svešzemju sugām, kas rada bažas ES, reizi 6 gados to pārskatot un nepieciešamības gadījumā starplaikos papildinot. Sarakstu Eiropas Komisija apstiprināja 2016.gada 13.jūlijā, savukārt gadu vēlāk - 2017.gada 12.jūlijā - tika apstiprināts saraksta papildinājums. Saskaņā ar informāciju no EK, šogad un nākošgad saraksts papildināts netiks.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

ES invazīvo svešzemju sugu saraksts

- 49 sugas – 23 augu sugas, 26 dzīvnieku sugas;
- Latvijā sastopamas 18:
 - 10 savvaļā;
 - 8 tirdzniecībā vai privātās kolekcijās;
- Vēl 5 potenciāls nākotnē ienākt Latvijā.

7

Šobrīd invazīvo svešzemju sugu, kas rada bažas ES, sarakstā ir iekļautas 49 sugas – 23 augu sugas un 26 dzīvnieku sugas.

No tām Latvijā sastopamas 18 – 10 savvaļā, astoņas iespējams iegādāties kā dekoratīvos augus vai tās ir dzīvnieku sugas, kas tiek turētas nebrīvē kā lolojumdzīvnieki vai privātās dzīvnieku kolekcijās. No ES sarakstā iekļautajām sugām piecas šobrīd Latvijā savvaļā nav sastopamas, taču tās ir sastopamas kādā no pārējām boreālā biogeogrāfiskā reģiona valstīm (Zviedrija, Somija, Igaunija, Lietuva, Dānija), tādējādi teorētiski pastāv iespēja, ka tās nākotnē varētu ieviesties arī Latvijas teritorijā, tomēr šobrīd izvērtējums par šo sugu potenciālo izplatību nākotnē nav veikts.

AUGI			
	Nos. latīniski	Nos. latviski	Izplatība ES
1.	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	-	Vidusjūras reģions, Viduseiropa
2.	<i>Asclepias syriaca</i>	-	AT, CZ, BG, DK, FR, HR, HU, IT, LT, NL, PL, RO, SK
3.	<i>Baccharis halimifolia</i>	-	BE, FR, IT, ES, GB
4.	<i>Cabomba caroliniana</i>	-	AT, BE, DK, FR, HU, NL, PL, SE, GB
5.	<i>Eichhornia crassipes</i>	resnā kūda ūdenszieme	FR, IT, PT, ES
6.	<i>Elodea nuttallii</i>	-	AT, BE, BG, DK, FR, DE, HU, IE, IT, LU, NL, PL, RO, SK, SI, SE, GB
7.	<i>Gunnera tinctoria</i>	krāsū gunnere	FR, IE, PT, ES, GB
8.	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Mantegaca latvānis	AT, BE, HR, CZ, DK, EE, FI, FR, DE, HU, IE, IT, LU, PL, NL, SK, SI, SE, GB
9.	<i>Heracleum persicum</i>	Persijas latvānis	CZ, DK, EE, FI, SE, GB
10.	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	Sosnovska latvānis	DK, EE, FI, HU, LV, LT, PL
11.	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	-	BE, FR, DE, HU, IT, NL, PT, ES, GB
12.	<i>Impatiens glandulifera</i>	puķu sprigane	Visā ES, izņemot GR, MT, CY
13.	<i>Lagarosiphon major</i>	Āfrikas elodeja	AT, BE, FR, DE, HU, IE, IT, NL, PT, ES, GB
14.	<i>Ludwigia grandiflora</i>	-	BE, FR, DE, HU, IE, IT, NL, ES, GB
15.	<i>Ludwigia peploides</i>	-	BE, FR, GR, IT, NL, ES
16.	<i>Lysichiton americanus</i>	Amerikas lizihitons	BE, DK, FI, FR, DE, IE, NL, SE, GB
17.	<i>Microstegium vimineum</i>	-	-
18.	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	-	AT, BE, FR, DE, HU, IE, IT, LU, NL, PT, RO, ES, GB
19.	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	-	AT, BE, DE, ES, FR, HU, NL
20.	<i>Parthenium hysterophorus</i>	-	BE
21.	<i>Pennisetum setaceum</i>	purpurioletā sarzāle	ES, FR, IT, MT, PT
22.	<i>Persicaria perfoliata</i>	-	-
23.	<i>Pueraria lobata</i>	-	IT, (CH)
			Izplatība Latvijā
			-
			tikai tirdzniecībā
			-
			tikai tirdzniecībā
			-
			tikai tirdzniecībā
			-
			plaši savvaļā
			-
			plaši savvaļā
			-
			-
			tikai tirdzniecībā
			-
			-
			-
			-
			tikai tirdzniecībā
			-
			-

Ar sarkanu krāsu iezīmētas sugas, kas šobrīd Latvijā ir sastopamas, ar oranžu krāsu iezīmētas sugas, kuras potenciāli nākotnē varētu ienākt Latvijas teritorijā.

DZĪVNIEKI

24.	<i>Alouatta palliata</i>	Nīlas zoss	GB, NL, BE, DE, SE, CY, DK, PL	-
25.	<i>Calloscurus erythraeus</i>	sarkanvāderas krāslīvāvere	BE, FR, IT, NL	-
26.	<i>Cornus splendens</i>	Indijas vārns	NL	-
27.	<i>Eriochne sinensis</i>	Kīnas cimdīgkrābis	BE, CZ, EL, FR, DE, HU, IE, IT, LV, LT, LU, NL, PL, RO, SK, ES, GB	piekrastē reti, bet ir
28.	<i>Hesperetes javanicus</i>	mazais Āzijas mangusts	HR	-
29.	<i>Lophobates caucasicus</i>	vērša varde	BE, FR, DE, GR, IT, SI, GB	-
30.	<i>Muntiacus reevesi</i>	Kīnas mūdzīkals	BE, DK, DE, IE, NL, GB	nebrīvē
31.	<i>Myocastor coypus</i>	nūtrijs	AT, BE, BG, HR, CZ, DK, FR, DE, GR, HU, IE, IR, LU, LV, NL, PL, RO, SK, SI, ES	nebrīvē, savvaļā tikai izbēgušais
32.	<i>Nasua nasua</i>	Dienvidamerikas dēgundzētājs	ES, (FR, DE)	nebrīvē
33.	<i>Nyctanthes procyonoides</i>	jenotsuns	BG, CZ, DK, EE, EL, FR, DE, HU, LV, LT, PL, RO, SE, SK	plasi savvaļā
34.	<i>Ondatra zibethicus</i>	ondatra	AT, BE, BG, HR, CZ, EE, FI, FR, DE, HU, IT, LV, LT, LU, NL, PL, RO, ES, SE	Zemgalē
35.	<i>Orconectes limosus</i>	dzelozvāņu vēzis	AT, BE, BG, HR, CZ, FR, DE, HU, IT, LV, LT, LU, NL, PL, RO, SK, SI, ES, GB	Daugava, Lielupe
36.	<i>Orconectes virilis</i>	-	NL, GB	-
37.	<i>Oryza jamaicensis</i>	Jamaikas zilknābis	AT, BE, CZ, FI, FR, DE, HU, IE, IR, NL, PT, GB	-
38.	<i>Papifastacus leniusculus</i>	Amerikas signāls	AT, BE, HR, CZ, DK, EE, FI, FR, DE, GR, HU, IT, LV, LT, LU, NL, PL, PT, SK, SI, ES, SE, GB	plasi savvaļā
39.	<i>Peromyscus glomeratus</i>	rotans	GB, HR, EE, DE, HU, LV, LT, PL, RO, SK	Latgalē
40.	<i>Procambarus clarkii</i>	sarkanais purva vēzis	AT, BE, CY, FR, DE, IT, NL, PT, ES, GB	-
41.	<i>Procambarus fallax f. virgatus</i>	marmurvēzis	HR, CZ, DE, IT, NL, SK	-
42.	<i>Procyon lotor</i>	jenots	AT, BE, HR, CZ, DK, FR, DE, HU, IE, IT, LU, PL, RO, SK, SI, ES	nebrīvē
43.	<i>Pseudorasbora parva</i>	Amūras čabāčeks	AT, BE, BG, HR, CZ, DK, FR, DE, GR, HU, IT, LU, NL, PL, RO, SK, SI, ES, GB	-
44.	<i>Sciurus carolinensis</i>	pelēklā vāvere	IT, IE, GB	-
45.	<i>Sciurus niger</i>	melnā vāvere	-	-
46.	<i>Tamias sibiricus</i>	Sibīrijas burundāks	BE, FR, DE, IE, IT, NL	-
47.	<i>Trochilornis anthracinus</i>	svētais ibiss	BE, FR, GR, IT, PT, ES	-
48.	<i>Trachemys scripta</i>	sarkanais bruņurupucis	AT, BE, BG, HR, CY, CZ, DK, EL, FR, DE, GR, HU, IE, IT, LV, LU, PL, PT, RO, SK, SI, ES	savvaļā, arī nebrīvē
49.	<i>Vespa nigrithorax</i>	Āzijas sirsems	FR, DE, IT, PT, ES	-

Puķu sprigane *Impatiens glandulifera*.
Foto: V.Ērmane, www.dabasdabi.lv

Nūtrija *Myocastor coypus*.
Foto: Silkalnu zoodārzs.

Jenotsuns *Nyctereutes procyonoides*.
Foto: V.Ivanovs, www.dziedava.lv

Ondatra *Ondatra zibethicus*.
Attēls: www.latvijasdaba.lv

Dzelorvaigu vēzis *Orconectes limosus*.
Foto: A.Platais, www.dabasdati.lv

Amerikas signālvēzis *Pacifastacus leniusculus*.
Foto: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta arhīvs.

Rotans *Percottus glenii*.
Attēls: www.latvijasdaba.lv

Sarkanaušu bruņurupucis *Trachemys scripta*.
Foto: B.Buceniece

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Invazīvās svešzemju sugas aizliegts (Regula, 7.p.):

- Ievest ES teritorijā, tostarp tranzītā muitas uzraudzībā;
- Turēt un audzēt, arī ierobežotos apstākļos;
- Transportēt uz ES, no tās vai tajā;
- Laist tirgū;
- Lietot vai apmainīt;
- Pieļaut vairošanos, audzēt, kultivēt, arī ierobežotos apstākļos;
- Izplatīt vidē.
- **!!! Invazīvo sugu medības un medību produktu aprīte ir atļauta.**

12

Atbilstoši Regulas 7.pantam invazīvās svešzemju sugas, kas rada bažas ES, ir aizliegts ievest ES teritorijā, tostarp tranzītā muitas uzraudzībā; turēt un audzēt, tostarp ierobežotos apstākļos; transportēt uz ES, no tās vai tajā, izņemot sugas transportēšanu uz objektu saistībā ar izskaušanu; laist tirgū; lietot vai apmainīt; pieļaut vairošanos vai kultivēt, tostarp ierobežotos apstākļos; vai izplatīt vidē.

Vēršu uzmanību, ka šie nosacījumi nekādi neierobežo invazīvo dzīvnieku sugu medības. Tās pat ir ieteicamas. Tāpat ir atļauts tirgot, mainīt vai lietot invazīvo dzīvnieku sugu pārstrādes produktus, jo tie nav vairoties spējīgi, līdz ar to nerada draudus veicināt sugas izplatību.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Esošais regulējums Latvijā

- Augu aizsardzības likums IV¹ nodaļa;
- MK 30.06.2008. Nr.467 «Invazīvo augu sugu izplatības ierobežošanas noteikumi»;
- MK 30.06.2008. Nr.468 «Invazīvo augu sugu saraksts» - **viena suga Sosnovska latvānis**;
- MK 14.07.2008. Nr.559 «Invazīvo augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi»;
- MK 22.07.2014. Nr.421 «Medību noteikumi» 3.2.15.p.

13

Nacionālajā līmenī regulējums par invazīvajām svešzemju sugām pastāv jau sen, taču tas pēc būtības ir vērsts tikai uz vienu augu sugu – Augu aizsardzības likums, kā arī uz tā pamata izdotie Ministru kabineta 2008. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 467 un noteikumi Nr. 468 “Invazīvo augu sugu saraksts”, kurā ir iekļauta viena suga – Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi*. Šī arī ir vienīgā suga, kuras izplatības ierobežošana noteikta kā pienākums un izplatības ierobežošanas pasākumi aprakstīti MK noteikumos Nr.559. Pastarpināti attiecībā uz invazīvajām dzīvnieku sugām MK noteikumu Nr. 421 3.2.15. punktā ir noteikts, ka Latvijas faunai neraksturīgās vai invazīvās sugas ir nelimitēti medījamas.

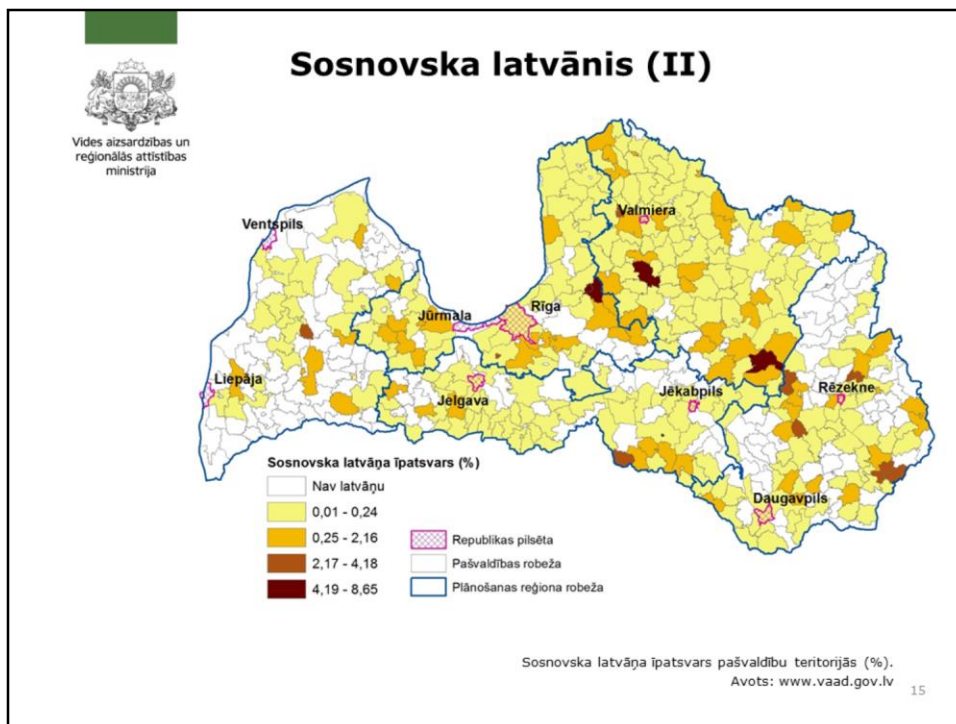
Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Sosnovska latvānis

- «Latvāņu izplatības ierobežošanas programma 2006.-2012.gadam»;
- 10 801 ha ar latvāni invadēto teritoriju;
- 2008.g. – 17.10.2018. monitorings un kontrole nenotiek;
- ELFLA maksājumus lauksaimnieki nevar saņemt, ja īpašumā ir latvāņi.

14

Sosnovska latvānis ir vienīgā invazīvā suga, kuras iznīcināšanai un izplatības ierobežošanai ir veikti plaša mēroga pasākumi un zemes īpašniekiem par šīs sugas izplatības neierobežošanu tiek piemērots sods. 2006. gada 6. jūnijā tika apstiprināta “Latvāņu izplatības ierobežošanas programma 2006.-2012. gadam”, kuras ietvaros laikā, kamēr tika piešķirti budžeta līdzekļi monitoringa un kontroles veikšanai, pirmreizējā izplatības noteikšanā tika uzmērīti 10 801 ha ar latvāni invadēto teritoriju. Diemžēl pēc 2008. gada valsts mēroga monitorings un kontrole nav notikusi, jo tam no budžeta nav bijuši piešķirti finanšu līdzekļi. Netieši sava nozīme cīņā ar latvāņiem ir bijusi nosacījumam, ka Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai maksājumus lauksaimnieki nevar saņemt, ja lauksaimniecības zemē ir latvāņu ģints augi, kam izveidojušās ziedkopas (*tiešmaksājumu not. 62.2.p.*). Cik liela nozīme, to iespējams var komentēt kolēģi no VAAD.

Saskaņā ar VAAD sniegto informāciju visvairāk ar latvāni invadēto teritoriju ir Vidzemes reģionā (4234,82 ha) un Latgales reģionā (2360,98 ha). Latvāņu lielā izplatība ir skaidrojama ar ilgstošu rīcības trūkumu un nekoordinētu latvāņu ierobežošanu – tā kā latvāņi ir ļoti ātri augoši, dominējoši, agresīvi augi, lai nodrošinātu pilnīgu audzes iznīcināšanu, ierobežošanas pasākumus nepieciešams veikt vairākus gadus pēc kārtas, vienlaicīgi visā invazīvās audzes apņemtajā teritorijā. Nereti zemes īpašnieki, kuri uzsāk latvāņu iznīcināšanu un izplatības ierobežošanu, neievēro kādu no iepriekš minētajiem nosacījumiem, kā rezultātā ieguldītie līdzekļi ir velti, audze turpina izplatīties, un zemes īpašnieki nav motivēti pasākumus atkārtot. Turklāt, liela daļa latvāņu invadētās teritorijas ir tieši pamestās zemēs, kuru īpašnieki tās ilgstoši neapsaimnieko.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Un citas invazīvās svešzemju sugas Latvijā

- Latvijā sastopamo invazīvo sugu saraksts:
https://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/invazivas_sugas/
- 55 sugas:
 - 36 augu sugas;
 - 17 dzīvnieku sugas;
 - 2 endoparazītu sugas.
- Saraksts NAV juridiski saistošs.
- NOBANIS (*European Network on Invasive Alien Species*) datu bāze www.nobanis.org

16

Neskaitot latvāni, ir apzinātas arī citas sugas, kuras Latvijā uzskatāmas par invazīvām. Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļvietnē ir apkopotas zinātnieku sagatavotas faktu lapas par 55 invazīvām sugām, kas vēsturiski ir Latvijas dabai neraksturīgas. Sarakstā ir iekļautas 36 augu sugas, 17 dzīvnieku un 2 endoparazītu sugas. Taču šis saraksts nav juridiski saistošs, tā ir zinātniskā informācija. Līdz ar to uz sarakstā iekļautajām sugām nav attiecināmi nekādi normatīvos noteikti pienākumi, izņemot sugas, kuras ir iekļautas ES invazīvo sugu sarakstā. Papildus informāciju par invazīvām sugām Latvijā un Eiropā un to izplatību dažādās dzīvotnēs var iegūt datu bāzē NOBANIS

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Politikas aktualitātes

- Informatīvais ziņojums «Par invazīvām svešzemju sugām un kompetenču sadalījumu»:
 - Tiks izskatīts MK valsts budžeta projekta 2019.gadam sagatavošanas procesā;
 - Nosaka kompetentās iestādes: DAP – koordinējošā iestāde, invazīvās dzīvnieku sugas; VAAD – invazīvās augu sugas;
 - Nosaka turpmāko rīcību invazīvo svešzemju sugu kontrolei.

17

Lai nodrošinātu Regulā noteikto ES dalībvalstu pienākumu īstenošanu Latvijā, VARAM ir izstrādājusi informatīvo ziņojumu, kurā uzskaitīti regulā noteiktie pienākumi, identificēti normatīvie akti, kas jau šobrīd nodrošina izpildi daļai no pienākumiem, noteiktas par regulas īstenošanu atbildīgās iestādes un uzskaitīts, kādi normatīvā regulējuma uzlabojumi nepieciešami.

Informatīvais ziņojums ir saskaņots ar visām iesaistītajām institūcijām un 2018.gada 26.jūnijā iesniegts VK. MK informatīvo ziņojumu izskatīs valsts budžeta projekta 2019.gadam sagatavošanas procesā.

Saskaņā ar informatīvo ziņojumu koordinējošā iestāde invazīvo svešzemju sugu jomā ir Dabas aizsardzības pārvalde. Pārvalde vienlaikus ir arī kompetentā iestāde par invazīvām dzīvnieku sugām. Kompetentā iestāde par invazīvām augu sugām ir Valsts augu aizsardzības dienests.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Politikas aktualitātes (II)

- Grozījumi Sugu un biotopu aizsardzības likumā:
 - Deleģējums MK izdot jaunus noteikumus;
 - DAP un VAAD kompetence;
 - Invazīvo sugu izplatības ierobežošana un iznīcināšana;
 - Administratīvā atbildība par darbībām ar invazīvām sugām.
- Grozījumi Augu aizsardzības likumā.

18

Šobrīd Regulā noteikto pienākumu īstenošanai tiek gatavoti vairāki normatīvo aktu projekti. Pirmais no tiem likumprojekts «Grozījumi Sugu un biotopu aizsardzības likumā», kas paredz deleģējumu MK izdot vairākus jaunus noteikumus, nosaka DAP un VAAD kompetenci invazīvo svešzemju sugu jomā, apraksta nosacījumus invazīvo sugu izplatības ierobežošana un iznīcināšanai, kā arī nosaka administratīvā soda apmērus par neatļautām darbībām ar invazīvām svešzemju sugām.

Vienlaikus spēkā stāsies arī likumprojekts «Grozījumi Augu aizsardzības likumā», kura būtība ir nodrošināt pārejas periodu no esošā regulējuma par invazīvām augu sugām uz jauno regulējumu, kas tiks noteikts Sugu un biotopu aizsardzības likumā.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Politikas aktualitātes (III)

(1) Nacionālajā invazīvo sugu sarakstā var iekļaut tādu sugu, kas atbilst kādam no turpmāk minētajiem nosacījumiem:

1) **suga saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes (ES) 2014. gada 22. oktobra regulu Nr. 1143/2014 par invazīvu svešzemju sugu introdukcijas un izplatīšanās profilaksi un pārvaldību ir iekļauta invazīvo svešzemju sugu, kas rada bažas Eiropas Savienībai, sarakstā un ir sastopama Latvijā;**

2) **suga ir iekļauta ES sarakstā, šobrīd Latvijā sastopama nav, taču saskaņā ar Dabas aizsardzības pārvaldes vai Valsts augu aizsardzības dienesta veikto sākotnējo izvērtējumu Latvijas teritorijā var izplatīties nākotnē;**

3) **suga saskaņā ar zinātniskiem pierādījumiem Latvijā ir uzskatāma par invazīvu un rada ekonomiskos zaudējumus, apdraudējumu bioloģiskajai daudzveidībai un cilvēku veselībai.**

19

Likumprojekts «Grozījumi Sugu un biotopu aizsardzības likumā» paredz vairākus variantus invazīvās sugas iekļaušanai nacionālajā invazīvo sugu sarakstā.

1. Nacionālajā sarakstā var iekļaut tādas sugas, kas ir iekļautas ES invazīvo sugu sarakstā un ir sastopamas Latvijā;
2. Nacionālajā invazīvo sugu sarakstā var iekļaut tādas sugas, kas iekļautas ES invazīvo sugu sarakstā, Latvijā šobrīd nav sastopamas, taču saskaņā ar izvērtējumu Latvijas teritorijā var izplatīties nākotnē;
3. Nacionālajā invazīvo sugu sarakstā var iekļaut sugas, kas nav iekļautas ES invazīvo sugu sarakstā, taču par kurām zinātniski ir pierādīts, ka tās Latvijā uzskatāmas par invazīvām un rada ekonomiskos zaudējumus, apdraudējumu bioloģiskajai daudzveidībai un cilvēku veselībai.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Politikas aktualitātes (IV)

- MK noteikumu projekti:
 - «Invazīvo svešzemju sugu izplatības ierobežošanas noteikumi»;
 - «Kārtība, kādā tiek izdotas atļaujas darbībām ar invazīvām svešzemju sugām» - pētniecība, *ex situ* saglabāšana, ražošana zinātnei;
 - «Kārtība, kādā tiek izstrādāti invazīvo sugu izplatības ierobežošanas un iznīcināšanas plāni».

20

Izstrādes stadijā šobrīd ir arī vairāki Ministru kabineta noteikumu projekti. Invazīvo svešzemju sugu izplatības ierobežošanas noteikumi iekļaus esošo regulējumu par invazīvām augu sugām, papildinot ar normām par invazīvām dzīvnieku sugām. Kārtība, kādā tiek izdotas atļaujas darbībām ar invazīvām svešzemju sugām, paredzēs nosacījumus atsevišķiem izņēmuma gadījumiem, kuros invazīvās sugas pretstatā Regulas 7.pantam varēs izmantot. Šādi izņēmumi ir pētniecība, *ex situ* saglabāšana, ražošana zinātnei ar turpmāku izmantošanu medicīnā un izmantošana neatliekamai sabiedrības interešu labā, tajā skaitā ekonomisko vai sociālo interešu labā. Savukārt, invazīvo sugu izplatības ierobežošanas un iznīcināšanas plāni, kuru izstrādes kārtību noteiks MK, apkopos konkrētas rīcības un norādījumus konkrētu invazīvo sugu ierobežošanai.

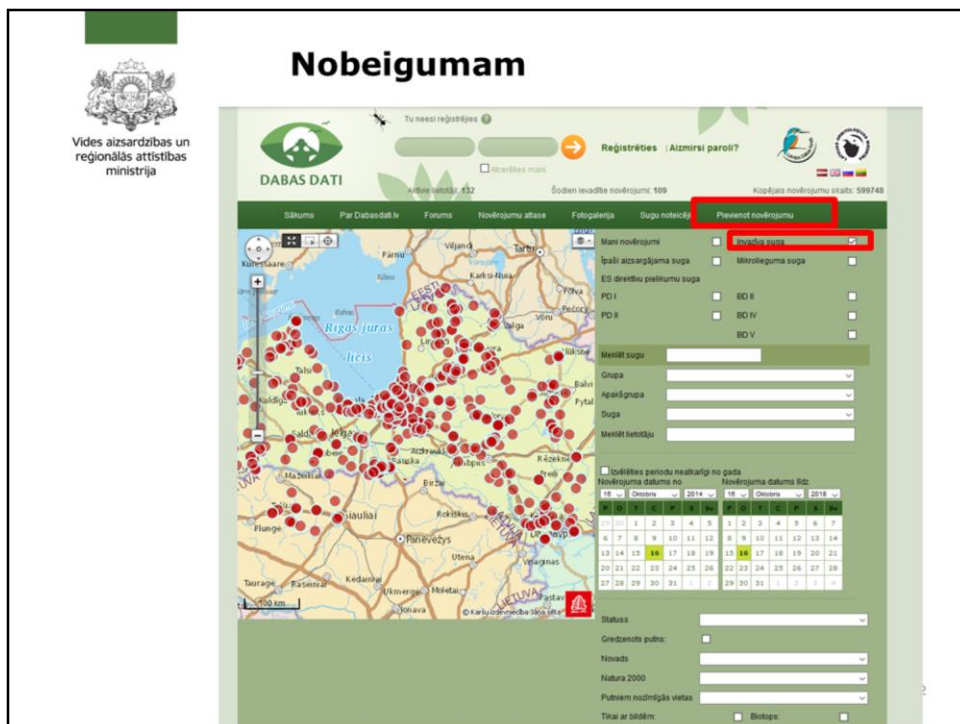
Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Izaicinājumi

- Ierobežots valsts budžeta finansējums;
- Zemes īpašnieku iesaiste;
- ES saraksta papildināšana nākotnē;
- Klimata pārmaiņas un cilvēku ieradumi.

21

Galvenie izaicinājumi cīņā ar invazīvām svešzemju sugām un ES politikas ieviešanai Latvijā, pirmkārt, ir ierobežotās valsts budžeta iespējas. Visam ir nepieciešams finansējums – pētījumiem, izvērtējumiem, iestādēm jauno funkciju īstenošanai, sabiedriskajām aktivitātēm, ierobežošanas un iznīcināšanas plānu izstrādei un galvenais īstenošanai. Šī faktora nozīmīgumu pierāda jau minētā Latvāņu izplatības ierobežošanas programma 2006.-2012.gadam, kuras ieviešanas galvenais šķērslis bija finansējuma trūkums. Otrkārt, liels izaicinājums ir veiksmīga zemes īpašnieku iesaiste un atbildības noteikšana, jo tieši pamestās teritorijas, kurās nenotiek nekādas saimnieciskās aktivitātes ir tās, kurās invazīvās sugas izplatās visstraujāk. Cīņai ar invazīvām sugām ir jānotiek visā valsts mērogā, veikt ierobežošanas pasākumus atsevišķos īpašumos ir bezjēdzīgi. Nākotnes izaicinājums ir arī turpmākā ES invazīvo svešzemju sugu saraksta papildināšana. Informatīvajā ziņojumā ir apzināts, cik daudz varētu izmaksāt Latvijā sastopamo ES invazīvo svešzemju sugu novērtēšana un rīcības plāna izstrāde, taču ar katru jaunu sugu šīs izmaksas var ievērojami pieaugt. Bažas ir arī par to, cik efektīva var būt invazīvo sugu ierobežošana, ja nenotiek pielāgošanās klimata pārmaiņām un ievērojami mainīti sabiedrības ieradumi.

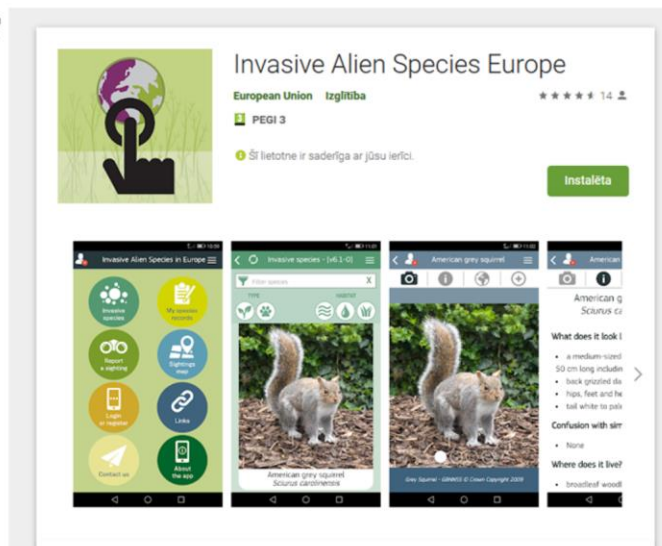

Latvijas Dabas fonda un Latvijas Ornitoloģijas biedrības izveidotā datubāze dabasdati.lv, kurā ikviens entuziasts var pievienot savus novērojumus par dažādām sugām, tajā skaitā invazīvām, kā arī ikviens interesents var meklēt informāciju par pievienotajiem novērojumiem, aplūkot sugu izplatības kartes, uzdot jautājumus u.tml.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Nobeigumam

23

Eiropas Komisijas izveidotā aplikācija, kurā var iepazīties ar informāciju par ES invazīvajām sugām, aplūkot attēlus un pievienot savus novērojumus ar precīzām vietas koordinātēm.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Paldies par uzmanību!

Sabīne Openhovska
Dabas aizsardzības departaments
Sugu un biotopu aizsardzības nodaļa
67026917; Sabine.Openhovska@varam.gov.lv